

Отже, дитяча злочинність є складним соціально-психологічним явищем, яке виникає під впливом психологічної незрілості, соціального тиску, цифрового середовища та недостатнього рівня правового виховання. Саме тому формування правової культури молоді, психологічна підтримка дітей, розвиток цифрової грамотності та створення безпечного інформаційного середовища є ключовими напрямками запобігання правопорушенням серед неповнолітніх.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.05.2026).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: ст. 173-4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 01.05.2026).
3. Закон України «Про охорону дитинства» № 2402-III від 26.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 03.05.2026).
4. За час повномасштабної війни діти скоїли понад 9,5 тисяч злочинів - начальник ювенальної поліції UNICEF Ukraine. Офіційний вебсайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/> (дата звернення: 02.05.2026).
5. Національна академія внутрішніх справ. Офіційний вебсайт. URL: <https://www.naiu.kiev.ua> (дата звернення: 01.05.2026).
6. Erikson E. H. Identity: Youth and Crisis. New York : W. W. Norton, 1968. 336 p. URL: https://openlibrary.org/works/OL1194335W/Identity_youth_and_crisis

Гуринчук Роман,
*студент 1 курсу бакалаврату, «Правоохоронна діяльність»,
навчально-наукового інституту права та психології
Національна академія внутрішніх справ*
Науковий керівник:
*Влад Вадим Федорович,
старший викладач кафедри конституційного права
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
доктор філософії у галузі права,*

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ТА ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ: ПРАВОВІ Й СУСПІЛЬНІ АСПЕКТИ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, що розпочалася у 2022 році, спричинила масштабні гуманітарні, соціальні та правові наслідки. Поряд із суттєвими руйнуваннями інфраструктури, переміщенням населення та економічними втратами міжнародною спільнотою були зафіксовані численні порушення норм міжнародного гуманітарного права. У зв'язку з цим особливого значення набувають питання документування воєнних злочинів, притягнення винних до юридичної відповідальності та формування ефективного механізму післявоєнного відновлення держави [1; 2].

Відповідно до норм міжнародного гуманітарного права воєнними злочинами визнаються умисні дії, пов'язані з убивствами цивільного населення, катуваннями, незаконним переміщенням осіб, жорстоким поведінням із військовополоненими, руйнуванням цивільних об'єктів та іншими порушеннями законів і звичаїв війни [1]. Упродовж війни в Україні міжнародні організації, правозахисні інституції та засоби масової інформації неодноразово повідомляли про факти масових убивств цивільного населення, руйнування житлової інфраструктури та порушення прав людини у Бучі, Ірпені, Маріуполі та інших населених пунктах [3; 4]. Виявлення масових поховань і свідчень жорстокого поведіння з цивільними особами привернуло увагу міжнародної спільноти до необхідності забезпечення належного міжнародного правового реагування на такі дії.

Важливу роль у розслідуванні воєнних злочинів відіграють правоохоронні органи України, органи прокуратури, міжнародні слідчі групи та правозахисні організації. Основним завданням є оперативна фіксація наслідків обстрілів, збір доказів, встановлення осіб потерпілих та документування фактів порушення міжнародного гуманітарного права. Значну увагу цим процесам приділяє Міжнародний кримінальний суд, який здійснює співпрацю з українською стороною у сфері збору й аналізу доказової бази щодо можливих воєнних злочинів [2; 5]. Належне документування таких правопорушень має важливе значення для подальшого розгляду справ у міжнародних та національних судових інстанціях.

Одночасно із забезпеченням юридичної відповідальності за воєнні злочини Україна стикається із необхідністю комплексної післявоєнної відбудови держави. Відновлення потребуватимуть житловий фонд, транспортна інфраструктура, об'єкти енергетики, системи освіти та охорони здоров'я. Важливим аспектом є також забезпечення психологічної підтримки населення, повернення внутрішньо переміщених осіб до місць постійного проживання та створення безпечних умов життя у звільнених регіонах [6]. За оцінками міжнародних організацій, масштаби руйнувань в Україні потребуватимуть значних фінансових ресурсів і довгострокової міжнародної підтримки.

Історичний досвід інших держав свідчить, що процес післявоєнного відновлення є тривалим і потребує комплексного реформування системи безпеки, правосуддя та державного управління. Після завершення Другої світової війни країни Західної Європи отримали масштабну фінансову допомогу в межах програми «План Маршалла», що сприяло стабілізації економіки та відновленню зруйнованої інфраструктури [7]. Водночас Нюрнберзький процес став одним із перших міжнародних судових механізмів притягнення до відповідальності осіб, винних у воєнних злочинах та злочинах проти людяності [8]. Ці події сформували підґрунтя для подальшого розвитку міжнародного кримінального права.

Подібні проблеми виникали і після збройного конфлікту між Вірменією та Азербайджаном у Нагірному Карабасі. Після завершення активних бойових дій сторони зіткнулися з необхідністю відновлення інфраструктури, забезпечення

повернення населення та розслідування порушень міжнародного гуманітарного права. Міжнародні правозахисні організації повідомляли про випадки руйнування цивільних об'єктів і культурної спадщини в зоні конфлікту [9]. Досвід цього регіону свідчить, що післявоєнне примирення є складним та тривалим процесом, який вимагає ефективного правового механізму захисту прав людини й міжнародної підтримки.

Для України важливим завданням залишається створення дієвої системи фіксації збитків, завданих внаслідок війни, та забезпечення механізмів компенсації постраждалим особам. Значну роль у цьому процесі відіграють цифрові технології, міжнародні реєстри збитків та співпраця з міжнародними партнерами [10]. Водночас одним із ключових принципів післявоєнного правосуддя має залишатися невідворотність покарання за воєнні злочини, що є необхідною умовою забезпечення верховенства права та відновлення довіри суспільства до державних інституцій.

Отже, воєнні злочини та післявоєнна відбудова України є взаємопов'язаними процесами, від ефективності яких залежить подальший розвиток держави та рівень її правової стабільності. Документування порушень міжнародного гуманітарного права, міжнародна співпраця у сфері правосуддя та комплексне відновлення інфраструктури мають важливе значення для забезпечення соціальної справедливості, захисту прав людини та утвердження принципів верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text (дата звернення: 07.05.2026).
2. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 07.05.2026).
3. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Ukraine. URL: <https://www.ohchr.org/en/countries/ukraine> (date of access: 07.05.2026).
4. Human Rights Watch. Ukraine: Events of 2025. URL: <https://www.hrw.org/europe/central-asia/ukraine> (date of access: 07.05.2026).
5. International Criminal Court. Situation in Ukraine. URL: <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine> (date of access: 07.05.2026).
6. World Bank. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/publication/russia-ukraine-war-damage-assessment> (date of access: 07.05.2026).
7. U.S. Department of State. The Marshall Plan, 1948–1951. URL: <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/marshall-plan> (date of access: 07.05.2026).
8. United States Holocaust Memorial Museum. The Nuremberg Trial and Subsequent Trials, 1945–1949. URL: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/the-nuremberg-trial-and-subsequent-trials-1945-1949> (date of access: 07.05.2026).

9. Human Rights Watch. Nagorno-Karabakh Conflict. URL: <https://www.hrw.org/tag/nagorno-karabakh-conflict> (date of access: 07.05.2026).

10. Council of Europe. Register of Damage for Ukraine. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/register-of-damage-for-ukraine-launches-claims-category-for-death-of-close-family-member> (date of access: 07.05.2026).

*Лебедюк Анна Юріївна,
студент 2 курсу бакалаврату, «Право»,
навчально-наукового інституту права та психології
Національна академія внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кумеда Тетяна Андріївна,
професор кафедри теорії, історії та філософії права
навчально-наукового інституту права та психології
Національна академія внутрішніх справ
кандидат мистецтвознавства, доцент*

ГОЛОДОМОР ТА РУЙНУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ: КУЛЬТУРНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Тяжкі наслідки Голодоморів 1921–1923, 1932–1933 та 1946–1947 років варто розглядати не лише як прояв штучного голоду, що призвів до масштабних демографічних втрат і фізичного винищення українського населення, але й як цілеспрямовану політику руйнування традиційних форм життя, підриву локальних спільнот і розриву культурної тяглості [1, с. 12–18; 2, с. 9–15]. Розвиток української науки, культури та мистецтва був перерваний на десятиліття; радянська влада прагнула ліквідувати національну свідомість, культуру та ідентичність.

Станом на 1920-ті роки українська нація мала значний культурно-історичний спадок, власні традиції державотворення та досвід національно-визвольної боротьби. В Україні проводилася політика українізації, що сприяла розвитку української мови, культури та освіти. Відбувався культурний ренесанс європейського зразка, у межах якого формувалися відмінні від російських культурні орієнтири, пов'язані з ідеєю Миколи Хвильового «Геть від Москви», створювалася національна система освіти, обґрунтовувалась концепція економічної автономності України [3]. Водночас посилювався вплив Української автокефальної православної церкви як важливого духовного та культурного осередку українського суспільства.

Подібні процеси створювали загрозу для радянської влади, оскільки формування національно свідомої інтелігенції та посилення суспільного спротиву могли стати основою боротьби за українську державність. Саме тому радянський режим розпочав політику знищення української інтелектуальної еліти з метою придушення національного опору та встановлення повного контролю над суспільством. Інструментами цього процесу стали цензура,